

ความรู้ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีในจังหวัดสมุทรปราการ
Knowledge and Understanding of Accounting Firm Quality Certification
Criteria Influence on The Compliance with The Components of
The Accounting firm Quality System in Samut Prakarn Province

เกสร คงสำเภา¹

Kesorn Kongsampao¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ และความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี 2) ศึกษาระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี 3) ศึกษาความรู้ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี ประชากรคือ สำนักงานบัญชีที่ยังไม่ได้เข้าร่วมการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีคุณภาพจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 197 ราย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 ราย โดยมีหัวหน้าสำนักงานบัญชีที่มีอายุการทำงาน 1 ปีขึ้นไปเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม วิธีการสุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีและการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Enter

ผลการวิจัย พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 53.73$)
2. การปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ($\bar{X} = 4.11$)

¹ (อาจารย์ประจำ) สาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก E-mail: zomchogun@gmail.com

¹ (Lecturer) Major in Accounting Faculty of Accounting and Management Science Southeast Bangkok College

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี (Y) กับปัจจัยแต่ละด้านมีผลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีมีค่าเท่ากับ .346 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว คือ คุณสมบัตการยื่นขอหนังสือรับรอง (x1) ขั้นตอนการยื่นขอหนังสือรับรอง(x2) สิทธิประโยชน์(x3) และการปฏิบัติหลังรับรอง(x4) ร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี ร้อยละ 12.0 โดยพบว่ามีปัจจัย 1 ด้าน คือ ด้านสิทธิประโยชน์ (x3) ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์อิทธิพลในการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1x_1 + \beta_2x_2 + \beta_3x_3 + \beta_4x_4$$

คำสำคัญ: สำนักงานบัญชี, หลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี, องค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the level of knowledge and understanding of accounting firm quality certification criteria, 2) study the level of compliance with the elements of the accounting firm quality system, and 3) study the Knowledge and understanding of accounting firm quality certification criteria that affect compliance with the elements of the accounting firm quality system. Research population was accounting firms In Samut Prakan Province, that not yet joined the accounting firm quality certification from the Department of Business Development 197 firm. Sample size was 132 firm from head of accounting firm have years' experience. Sampling method Calculated from the Taro Yamane formula. The instrument used in this research were questionnaire. Data analyzed by 1) Frequency 2) Percentage and 3) Multiple regression by ENTER method was used for data analysis.

The results found that:

1. The knowledge and understanding of accounting firm's quality certification had level at a moderate level. (mean = 53.73)
2. The compliance with the elements of the accounting firm quality system were found to be quite often (mean = 4.11)

3. The multiple correlation coefficient between the performance of the accounting firm quality system (Y) and factor affected the performance of the accounting firm quality system components was equal to .346 by four factor. This is the qualification of submitting a certificate (x1), the process of applying for a certificate (x2), benefits(x3) and performance after certification(x4). Jointly forecast the implementation according to the components of the accounting firm quality system of 12.0 percent. It was found one factor, benefits(x3) that had an effect on the performance of the accounting firm quality system, with statistical significance at level .05. Equation for predicting success in compliance with the components of the accounting firm quality system as follows;

$$Y = \beta_0 + \beta_1x_1 + \beta_2x_2 + \beta_3x_3 + \beta_4x_4$$

Keywords : Accounting firm, Accounting firm quality certification criteria, Accounting firm quality system

บทนำ

จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ที่มีการแข่งขัน และการพัฒนาทางด้านสังคมและเทคโนโลยี ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดทำบัญชีนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจ เพราะข้อมูลทางการเงินบัญชีเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจ รวมถึงการใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวในการกำหนดนโยบายแผนกลยุทธ์เพื่อวางแผนและตัดสินใจ รวมถึงการประเมินความสำเร็จของธุรกิจด้วย ดังนั้นสำนักงานบัญชีจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอข้อมูลทางการเงินบัญชี ซึ่งการนำเสนอข้อมูลทางการเงินและรายงานทางการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีได้อย่างถูกต้อง จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ประกอบการและผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงิน ซึ่งถึงแม้ว่างบการเงินดังกล่าวจะต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองบัญชีจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ก่อนการนำส่งงบการเงินต่อกรมสรรพากร และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่หากกิจการไม่สามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันเวลา ก็จะมีผลเสียต่อกิจการ ดังนั้นทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนต้องพัฒนาและปรับตัวให้เหมาะสม และทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ สำนักงานบัญชีที่มีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและเป็นที่น่าเชื่อถือจึงอาจได้รับการไว้วางใจในการเป็นผู้ช่วยในการจัดทำรายงานทางการเงินมากขึ้น กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจึงได้กำหนดให้มีการออกหนังสือรับรองคุณภาพให้แก่สำนักงานบัญชีที่ผ่านการตรวจประเมินการปฏิบัติตามข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงาน

บัญชี ตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพ สำนักงานบัญชี พ.ศ.2558 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2558)

ทั้งนี้ การประกอบวิชาชีพบัญชี ยังเป็นอีกหนึ่งธุรกิจบริการที่อยู่ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services : AFAS) โดยมีเป้าหมายให้ประเทศสมาชิกอาเซียน เปิดเสรีบริการวิชาชีพบัญชี ด้วยการอนุญาตให้นักลงทุนอาเซียน ถือหุ้นได้อย่างน้อยร้อยละ 51 และ 70 ในปี พ.ศ.2553 และ 2558 ตามลำดับ อีกทั้งมีการเจรจาให้ประเทศสมาชิกยกเลิกข้อจำกัด ทั้งด้านการเปิดตลาด การปฏิบัติ เยี่ยงชนชาติ และการเปิดให้บุคคลธรรมดาต่างชาติสามารถให้บริการทางด้านวิชาชีพบัญชีได้ นอกจากนี้ กระทรวงพาณิชย์ ยังได้ร่วมลงนามใน “ข้อตกลงยอมรับร่วมในคุณสมบัติสาขาวิชาชีพบัญชี” (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Accountancy Services : MRA) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศในอาเซียนในการอำนวยความสะดวกในการเข้าไปให้บริการด้านบัญชีในประเทศอาเซียนอื่น สามารถเข้าไปทำงานในประเทศอาเซียนอื่นได้สะดวกขึ้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีของไทยจะได้รับผลกระทบจาก AEC ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีของไทยจึงต้องเตรียมความพร้อมในการปรับตัวเพื่อให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้ง ต้องพิจารณาถึงจุดแข็งที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี มีอยู่ เพื่อวางแผนพัฒนาในเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ข่าวสารวิชาชีพบัญชี, 2560)

จากการตรวจประเมินคุณภาพสำนักงานบัญชี ปรากฏว่ามีสำนักงานบัญชีที่ผ่านการตรวจประเมินตามข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี ตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ข้างต้น และได้รับหนังสือรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีซึ่งมีกำหนดอายุ 3 ปี นับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง จำนวน 153 รายทั่วประเทศ จากสำนักงานบริการรับทำบัญชีทั้งหมด 4,067 รายทั่วประเทศ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561) ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับสำนักงานบริการรับทำบัญชีทั้งหมด ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมสำนักงานบัญชีให้เป็นสำนักงานที่มีคุณภาพตรงตามข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี จะทำให้สำนักงานบัญชีได้รับประโยชน์ในหลายๆ เรื่อง ตามมาซึ่งส่งผลดีต่อสำนักงานบัญชีได้อย่างแน่นอน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่ยังไม่เข้าร่วมการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี เพื่อให้ทราบถึงปัจจัย และความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพสำนักงานบัญชีให้มีมาตรฐานจากการรับรองคุณภาพต่อไป

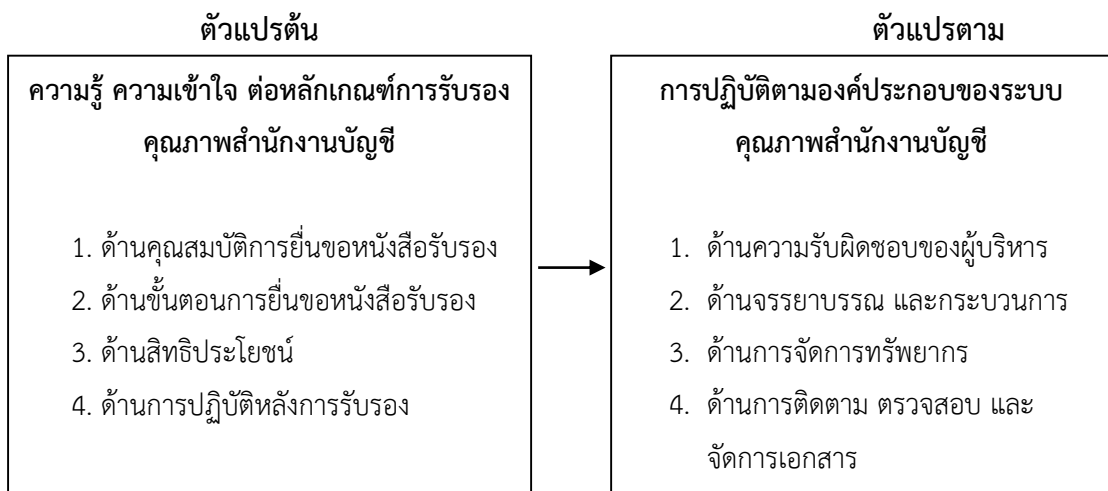
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี

สมมติฐานการวิจัย

ความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

ธาริณี ฉิมสยาม (2557) ได้สรุปงานวิจัยว่า ระดับความสำคัญระหว่างความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ. 2555 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ISO 9001:2008 และระดับปฏิบัติตามข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

Hardan, Mohamad & Salleh. (2016) ได้ศึกษา อิทธิพลของการควบคุมคุณภาพ (ISQC 1) เกี่ยวกับประสิทธิภาพของบริษัทตรวจสอบในจอร์แดน พบว่าสำนักงานบัญชีที่ได้รับการสนับสนุนด้าน

ทรัพยากรทางการเงิน และทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดทำรายงานของผู้ตรวจสอบบัญชีที่สามารถรักษาลูกค้าไว้ได้ และสามารถบรรลุผลกำไรตามเป้าหมายได้

Pflugrath, Martinov-Bennie & Chen. (2007) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของจรรยาบรรณและประสบการณ์ในการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีโดยใช้ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีซึ่งประยุกต์มาจากการควบคุมคุณภาพมาตรฐานสากล 1 (International Standard on Quality Control (ISQC1) เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามองค์ประกอบการควบคุมคุณภาพของสำนักงานบัญชีพบว่าการมีจรรยาบรรณส่งผลดีต่อคุณภาพของการตัดสินใจของนักบัญชีมืออาชีพ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าจรรยาบรรณในบริบทของประสบการณ์ทั่วไปที่มากขึ้นซึ่งนำไปสู่คุณภาพของการตัดสินใจที่สูงขึ้น และอาจส่งผลในเชิงบวกต่อคุณภาพของการตรวจสอบ

Ismail, Sanusi, Isa, et al. (2008). ได้ศึกษา การปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการควบคุมคุณภาพ (ISQC 1) ในกลุ่มบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดกลางและเล็กในมาเลเซีย พบว่า มีการนำ ISQC 1 มาใช้ในสถาบันบัญชีมาเลเซีย (MIA) ได้รับการรับรองมาตรฐานการสอบบัญชีในมาเลเซีย แต่ในการดำเนินงานของบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดกลางและเล็กในมาเลเซียยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่ขาดการเปิดรับและหาความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน ISQC 1

Ismail, Iskandar, Sanusi, et al. (2018). ได้ศึกษา การตรวจสอบคุณภาพ และทรัพยากรของ บริษัท ในการปฏิบัติงานของบริษัทตรวจสอบในมาเลเซีย: กรณีศึกษาการนำไปใช้และการยอมรับใน ISQC 1 พบว่า บริษัท ตรวจสอบขนาดเล็กในมาเลเซียได้เตรียมพร้อมสำหรับการนำ ISQC 1 ไปใช้ แต่การยอมรับจะแตกต่างกันไประหว่างสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่และที่มิใช่บริษัทใหญ่ในกลุ่ม Big 4 ผลการศึกษาชี้ว่าประสพการณ์การทำงาน คุณวุฒิวิชาชีพ วุฒิศึกษา การฝึกอบรม และการประเมินผลงาน มีผลต่อคุณภาพการตรวจสอบ ดังนั้นทรัพยากรของสำนักงานตรวจสอบ เช่น ทรัพยากรบุคคลจึงมีความสำคัญในคุณภาพงานของงานตรวจสอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี ในจังหวัดสมุทรปราการ ” มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือสำนักงานบัญชี ที่ยังไม่เข้าร่วมการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 197 ราย โดยผู้ตอบแบบสอบถาม คือ หัวหน้าสำนักงานบัญชี ที่ทำงานอยู่ในสำนักงานบัญชีเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1967) โดยผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนของประชากรที่สนใจศึกษาที่ระดับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 ราย ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากหัวหน้าสำนักงานบัญชีที่เต็มใจให้ข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านการจัดทำบัญชี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของสำนักงานบัญชี โดยสังเคราะห์จากประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ.2558 ได้แก่ ทุนจดทะเบียนการประกอบกิจการ จำนวนผู้ช่วยผู้ทำบัญชี ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ และจำนวนลูกค้าต่อปีที่กิจการรับจัดทำบัญชี

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี โดยสังเคราะห์จากประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ.2558 ได้แก่ คุณสมบัติการยื่นขอหนังสือรับรอง ขั้นตอนการยื่นขอหนังสือรับรอง สิทธิประโยชน์ และการปฏิบัติหลังรับรอง

ส่วนที่ 4 ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบบัญชีคุณภาพสำนักงานบัญชี โดยสังเคราะห์จากประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ.2558 ได้แก่ ความรับผิดชอบของผู้บริหาร จรรยาบรรณและกระบวนการ การจัดการทรัพยากร และการติดตาม ตรวจสอบ และจัดเก็บเอกสาร

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีตรวจสอบแล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับที่ระดับ 0.8 และผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปมาใช้ ส่วนข้อที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ชีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551)

ผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับหัวหน้าสำนักงานบัญชีซึ่งเป็นตัวแทนของสำนักงานสอบบัญชี จำนวน 30 คนแรกของ

กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้เครื่องมือที่วัดค่าตัวแปรที่อยู่ในรูปมาตรวัดแบบเรียงอันดับ พิจารณาจากค่า Cronbach Alpha ได้ค่าสัมประสิทธิ์ที่แอลฟา 0.848 ซึ่งค่าที่ได้มากกว่า 0.6 จึงจะมีความเชื่อถือได้ (Hair et al., 2010)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยสถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี และระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบบัญชีคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังตารางที่ 1 (Bloom, 1967 อ้างใน กฤษณ์ โพธิ์ศรี, 2554) และตารางที่ 2 (ปาริชาติ มณีมัย และคณะ, 2559, หน้า 117) ดังนี้

ตารางที่ 1 การแปลความหมายของระดับความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี (Bloom, 1967 อ้างใน กฤษณ์ โพธิ์ศรี, 2554)

ค่าคะแนน	ระดับความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี
76 – 100	มาก
51 – 75	ปานกลาง
1 - 50	น้อย

ตารางที่ 2 การแปลความหมายของระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี (ปาริชาติ มณีมัย และคณะ, 2559, หน้า 117)

ค่าเฉลี่ย	ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี
4.50 - 5.00	เป็นประจำ
3.50 - 4.49	ค่อนข้างบ่อย
2.50 - 3.49	เป็นบางครั้ง
1.50 - 2.49	น้อย
1.00 - 1.49	น้อยที่สุด

3. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Enter

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแทนกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.1) อายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 44.6) ระดับการศึกษาปริญญาตรีทางบัญชีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 63) มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 47.9) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท (ร้อยละ 39.1)

ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 500,000 บาท (ร้อยละ 45.6) มีจำนวนผู้ช่วยผู้ทำบัญชี จำนวน 1 – 2 คน (ร้อยละ 45.7) ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 34.8) และมีจำนวนลูกค้ามากกว่า 50 ราย (ร้อยละ 44.6)

ตารางที่ 3 ระดับความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี

คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ความหมาย
1. คุณสมบัตินักยื่นขอหนังสือรับรอง	54.50	17.455	ปานกลาง
2. ขั้นตอนการยื่นขอหนังสือรับรอง	41.48	27.188	น้อย
3. สิทธิประโยชน์	62.68	29.995	ปานกลาง
4. การปฏิบัติหลังรับรอง	55.98	31.962	ปานกลาง
รวม	53.73	18.88	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 ระดับความรู้และความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี ในจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 53.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้านสิทธิประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 62.68$) รองลงมาได้แก่ ด้านการปฏิบัติหลังรับรอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 55.98$) ด้านคุณสมบัตินักยื่นขอหนังสือรับรอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 54.50$) และด้านขั้นตอนการยื่นขอหนังสือรับรอง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 41.48$)

ตารางที่ 4 ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี

คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ความหมาย
1. ความรับผิดชอบของผู้บริหาร	3.96	1.637	ค่อนข้างน้อย
2. จรรยาบรรณและกระบวนการ	4.37	1.167	ค่อนข้างน้อย
3. การจัดการทรัพยากร	4.00	1.243	ค่อนข้างน้อย
4. การติดตาม ตรวจสอบ และจัดการเอกสาร	4.13	1.143	ค่อนข้างน้อย
รวม	4.11	1.213	ค่อนข้างน้อย

จากตารางที่ 4 ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี ในจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ด้านจรรยาบรรณ อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาได้แก่ ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และจัดการเอกสาร อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการจัดการทรัพยากร อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ($\bar{X} = 4.00$) และด้านความรับผิดชอบของผู้บริหาร อยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ($\bar{X} = 3.96$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเป็นการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ที่ว่า เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีในการวิเคราะห์ต้นทุนฐานการรอบแนวคิดในการวิจัยนี้โดยการวิเคราะห์ตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป กล่าวคือ ตัวแปรตามได้แก่ การปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี (Y) ตัวแปรอิสระได้แก่ ความรู้ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี ประกอบด้วย ด้านคุณสมบัติการยื่นขอรับรอง (X1) ด้านขั้นตอนการยื่นขอหนังสือรับรอง (X2) ด้านสิทธิประโยชน์ (X3) และด้านการปฏิบัติหลังการรับรอง (X4) โดยจะใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เป็นตัวพยากรณ์สมการการถดถอยเชิงพหุ ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4$$

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี

ตัวแปร	Unstandardized		standardized		t	Sig.
	Coefficients		Coefficients			
	B	S.E	Beta			
ค่าคงที่	4.973	.422			11.795	.000*
1. คุณสมบัติการยื่นขอหนังสือรับรอง (x1)	-.007	.008	-.103		-.847	.399
2. ขั้นตอนการยื่นขอหนังสือรับรอง (x2)	-.004	.005	-.088		-.846	.400
3. สิทธิประโยชน์ (x3)	-.013	.005	-.313		-2.461	.016*
4. การปฏิบัติหลังรับรอง (x4)	.008	.004	.221		1.865	.066

*มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระ ปัจจัยแต่ละด้านมีผลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีมีค่าเท่ากับ .346 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว ร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีร้อยละ 12.0 โดยพบว่ามีปัจจัย 1 ด้าน คือ ด้านสิทธิประโยชน์ (x3) ที่มีผลต่อการปฏิบัติตาม

องค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี โดยใช้ปัจจัยทั้ง 4 ด้านเป็นตัวพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$Y = 4.973 - .007x_1 - .004x_2 - .013x_3 + .008x_4$$

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความรู้ ความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชีมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชี พบว่า

ด้านสิทธิประโยชน์ มีผลต่อการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีโดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธาธิณี ฉิมยาม (2557) พบว่าการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีมีความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีและมาตรฐาน ISO 9001:2008 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามทั้งหมด อันเนื่องมาจากสำนักงานบัญชีอาจยังไม่ให้ความสนใจต่อสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อเทียบกับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีซึ่งจะต้องลงทุนทั้งในเรื่องของทรัพยากรบุคคลและงบประมาณในการดำเนินการ

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย กล่าวได้ว่าสำนักงานบัญชีที่ยังไม่เข้าร่วมรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีก็ได้มีการปฏิบัติตามองค์ประกอบคุณภาพของสำนักงานบัญชีในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบของผู้บริหาร

กลุ่มตัวอย่างซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีทางการบัญชีหรือเทียบเท่า ระดับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าสำนักงานบัญชีให้ความสำคัญกับการวางนโยบายคุณภาพของสำนักงานบัญชีรวมถึงทำให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจ ซึ่งแตกต่างกับผลการศึกษาของ เพ็ญธิดา พงศ์ธานี (2551) ที่ทำการศึกษาคูณภาพการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีไทยในปี 2551 พบว่าสำนักงานบัญชีที่มีผู้บริหารระดับการศึกษาสูงจะให้ความสำคัญกับนโยบายคุณภาพและกระบวนการควบคุมคุณภาพด้านต่างๆ ของสำนักงาน ในขณะที่หัวหน้าสำนักงานบัญชีที่อายุน้อยจะให้ความสำคัญกับคุณภาพการปฏิบัติงานมากกว่าหัวหน้าสำนักงานที่มีอายุมากกว่า อาจเป็นผลมาจากการปรับตัวของหัวหน้าสำนักงานบัญชีให้สามารถทำงานในยุคใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธาธิณี ใจเอื้อพลสุข และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์ (2563) กล่าวว่าปัจจัยด้านความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย

2. ด้านจรรยาบรรณและกระบวนการ

กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนร่วมอาชีพและยึดมั่นในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพบัญชี แม้ว่าจะเป็นส่วนสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากส่วนใหญ่มีทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 500,000 บาท และระยะเวลาดำเนินธุรกิจมาแล้วน้อยกว่า 5 ปี ก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ Pflugrath, Martinov & Chen (2007) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของจรรยาบรรณและประสบการณ์ในการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีโดยใช้ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชีซึ่งประยุกต์มาจากการควบคุมคุณภาพมาตรฐานสากล 1 (International Standard on Quality Control (ISQC1) เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการควบคุมคุณภาพของสำนักงานบัญชีพบว่าการมีจรรยาบรรณส่งผลดีต่อคุณภาพของการตัดสินใจของนักบัญชีมืออาชีพ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าจรรยาบรรณในบริบทของประสบการณ์ทั่วไปที่มากขึ้นซึ่งนำไปสู่คุณภาพของการตัดสินใจที่สูงขึ้น และอาจส่งผลในเชิงบวกต่อคุณภาพของการตรวจสอบ

3. ด้านการจัดการทรัพยากร

กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงการสื่อสารความต้องการของลูกค้า และติดตามกำกับดูแลความคืบหน้าของงาน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เสมอ แม้ว่าจะเป็นสำนักงานบัญชีขนาดเล็ก แต่มีหัวหน้าสำนักงานบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานมานาน ซึ่งสอดคล้องกับ Ahmad, Nor & Zalailah (2016) กล่าวว่า สำนักงานบัญชีที่ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางการเงิน และทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดทำรายงานของผู้ตรวจสอบบัญชีสามารถรักษาลูกค้าไว้ได้ และสามารถบรรลุผลกำไรตามเป้าหมายได้

4. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และการจัดการเอกสาร

กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามองค์ประกอบของระบบคุณภาพสำนักงานบัญชีอยู่ในระดับค่อนข้างบ่อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีกระบวนการตรวจสอบ วิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุ กำหนดแนวทางแก้ไข ติดตามข่าวสาร กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเสมอ รวมทั้งมีระบบการจัดเก็บ และป้องกันข้อมูล โดยให้มีการสำรองข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ พฤษภา แก้วสาร และ นพดล พันธุ์พานิช (2563) กล่าวว่าองค์ประกอบในการให้บริการกระบวนการจัดการของสำนักงานบัญชีในประเทศไทยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านจรรยาบรรณ รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อผู้บริหาร ด้านการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชี ด้านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ด้านการจัดการทรัพยากร และด้านการติดตาม ตรวจสอบ และการจัดการเอกสาร ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่สำนักงานบัญชีในจังหวัดสมุทรปราการ และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ดังนี้

1) สำนักงานบัญชีจะต้องขอรับรองการเป็นสำนักงานบัญชีคุณภาพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจให้แก่ลูกค้า การมีภาพลักษณ์ที่ดี และมีโอกาสที่จะก้าวเข้าไปให้บริการด้านบัญชีในประเทศอาเซียน (AEC) ตามที่กระทรวงพาณิชย์ ได้ร่วมลงนามใน “ข้อตกลงยอมรับร่วมในคุณสมบัติสาขาวิชาชีพบัญชี” (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Accountancy Services : MRA) (ข่าวสารวิชาชีพบัญชี, 2560)

2) กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนดแผนการอบรมให้ความรู้แก่สำนักงานบัญชีที่ยังไม่เข้าร่วมการรับรองคุณภาพเป็นประจำทุกปี และผลักดันโดยเน้นการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับมากขึ้น ร่วมกับการสร้างแรงจูงใจ โดยใช้แนวคิดการจูงใจของลวดคอร์สกีเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะโดยใช้กลวิธีการจูงใจด้านต่างๆ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนมุมมองต่างๆ การร่วมมือรวมพลังกันเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชิญชวนผู้เรียน การใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย การใช้คำถาม การสร้างสิ่งกระตุ้นหรือเร้า และการประเมินภาคปฏิบัติ

3) กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรกำหนดเป็นระเบียบให้สำนักงานบัญชีปฏิบัติตามโดยการเริ่มต้นที่สำนักงานบัญชีมีลูกค้าตั้งแต่ 30 รายเป็นต้นไป ซึ่งถือเป็นสำนักงานบัญชีขนาดกลาง จะต้องเข้าร่วมการรับรองคุณภาพของสำนักงานบัญชี เพื่อให้เล็งเห็นถึงประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ(ลูกค้า) ในการได้รับการบริการด้านการบัญชีที่มีคุณภาพตามหลักสากล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษางานวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างในประชากรอื่นๆ หรือตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อหลักเกณฑ์การปฏิบัติตามองค์ประกอบของสำนักงานบัญชีคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น

2) การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะสำนักงานในจังหวัดสมุทรปราการที่ยังไม่ได้รับรองคุณภาพ ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาข้อมูลของสำนักงานบัญชีในจังหวัดอื่นๆ หรือในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2558). **ข้อกำหนดการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ 2558.** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=551 (2561, 5 มกราคม).

- ..... (2558). **ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี พ.ศ 2558.** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=551 (2561, 5 มกราคม).
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2561). **รายชื่อสำนักงานบัญชี.** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469403169 (2561, 5 มกราคม).
- กฤษณ์ โพธิ์ศรี. (2554). **การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครกู้ชีพในการบริการการแพทย์ฉุกเฉินของหน่วยกู้ชีพขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์).** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ข่าวสารวิชาชีพบัญชี. (2560). **ASEAN Framework Agreement on Services : AFAS.** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/67793> (2561, 6 มกราคม)
- ธาริณี ฉิมสยาม. (2557). **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของนักบัญชีในเรื่องระบบคุณภาพกับระดับปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การรับรองคุณภาพสำนักงานบัญชี.** (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธารินทร์ ใจเอื้อพลสุข และ กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์. (2563). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(1), 89-101**
- ปาริชาติ มณีมัย และคณะ. (2559). **คุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของสำนักงานบัญชีขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14(1), 117-128.**
- พฤกษา แก้วสาร และ นพดล พันธุ์พานิช. (2563). **แนวทางการให้บริการของสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(ฉบับเพิ่มเติม), 239-250.**
- เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2551). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 22(67), 17-36.**
- สุรพงษ์ คงสัตย์ และ อีรชาติ ธรรมวงศ์. (2551). **การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC).** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329> (2561, 20 มกราคม)
- Ahmad Omar Hardan, Nor Raihan Mohamad and Zalailah Salleh. (2016). Human Capital Antecedent's: The Impact of the Implementation International Standard on Quality Control 1 ISQC 1 on the Audit Firm Performance in Jordan: A Conceptual study. *International Journal of Applied Business And Economic Research*, No.14 (5). Pages 2955-2968.

- Hardan, Mohamad & Salleh. (2016). Human Capital Antecedent's: The Impact of The Implementation International Standard On Quality Control1 ISQC 1 On The Audit Firm Performance In Jordan: A Conceptual Study. **International Journal of Applied Business and Economic Research**, 14(5), 2955-2968
- Hair et al. (2010). **Multivariate Data Analysis**. (7th ed.). Pearson: New York.
- Ismail, Iskandar, Sanusi, et al. (2018). Monitoring audit quality and firm resources of audit firm practices in Malaysia: the implementation of ISQC1. **International Journal of Management Practice**, 11(3), 1-2
- Ismail, Sanusi, Isa, et al. (2008). **Implementation of Audit Quality Control System: Preliminary Evidence from Small and Medium Audit Practices in Malaysia**. The 9th Asian Academic Accounting Association Annual Conference, Dubai, 1-16
- Pflugrath, Martinov-Bennie & Chen. (2007), The impact of codes of ethics and experience on auditor judgments, **Managerial Auditing Journal**, 22(6), 566-589.
- Yamane, T. (1967). **Statistics an introductory analysis**. (2nd ed.). New York: Harper and Row.